

МИЛОШ ОКУКА

Др Миливој Павловић: **Говор Јањева**
– међудијалекатски и
миксоглотски процеси,
Матица Српска, Нови Сад¹⁹⁷⁰, стр.208

У оквиру проучавања наших говорних пространа и у оквиру развоја и усавршавања методологије у том проучавању, проф. Миливој Павловић заузима посебно мјесто. Полазећи од учења да језичке еволуције немају увијек посла са чистим рачунима, јер не постоје ни чисти језици ни чисти народ, проф. Павловић је свој научни интерес, још од тридесетих година, усмјерио на разоткривање међујезичке проблематике на Балкану, гдје је већ око четрдесет вијекова присутна миксоглотија, »мјешавина језика и народа«. Тековине модерне лингвистике, чији развојни лук креће још од Шухарта, Павловић није само успјешно усвојио него и разрадио специфичну методологију у проучавању ономастичких и миксоглотских наслага и мијешања, продирући у појаве које су негдје доље запретане, а које откривају, на основу широких упоређивања првенствено културно-географских чинилаца, трагове и путеве симбиоза. Још у своме раду *О становништву и говору Јајца и околине* (СДЗ III Београд 1927, стр. 92-112) Павловић је показао суштину изукрштених изогласа у оквиру већ оформљених дијалекатских типова. А у студији *Говор Сретечке Жупе* (СДЗб VIII Београд 1939, 352 стр.) дао је образац анализе »еволуције једног дијалекта у светлости миграционих струја одлучних за формирање живља који говори тим дијалектом«¹, износећи слику миксоглотских сплетова појава у *превирању* и у *стабилизовању*. Миксоглотским феноменима се је проф. Павловић затим током цијелог

¹ П. Ивић, *Дијалектологија српскохрватског језика*, Матица српска, Нови Сад, 1956, стр. 10.



свог научног рада активно и предано бавио², да би теоријски и практично резултате систематског испитивања, у виду методолошког обрасца и синтезе, изложио у својој књизи *Говор Јањева*, с поднасловом *Међудијалекатски и миксоглотски процеси*.

Јањево, старо рударско и трговачко насеље на источном Косову, сједиште насељавања и расељавања, представља један од оних дијалекатских чворова који за лингвистику имају већи значај него, на примјер, неки читави предјели говорних типова. Јер, јањевски је говор доживљавао динамичку фазу мјешавине са појавама варијетета источнокосовских и других »оближњих говора, па и косовско-вучитрнскога, као и уношење алоглотских елемената«. Притицање досељеника није се очитовало у пуном асимиловању њихову него управо у виду миксоглотских процеса, који су се највише рефлектовали у фонотактици јањевског говора. Интерференције дијалекатских типова постају и интерференције комуникативности. Мијешања путем породичних веза стварају нове односе међу говорницима, који се испољавају не само у виду девијација некадањих говорних типова него и у виду кристалисања јединственијих говорних особености.

Имајући све ово у виду, Павловић је као потку свог дјела поставио: прво, говорне појаве већег броја лица, одабраних по поријеклу породица и по породичним везама: друго, дужи временски распон језички проучаваних генерација (»општи размак студијског материјала износи више: — од сто двадесет година» стр. 5); треће, лингвистичку вриједност структуралних процеса, извјесна помјерања категоријских односа. А то му је, онда, наметнуло и три основна методолошка опредјељења:

а) »Методом упоређивања и елиминисања успостављена је карактеристика некадање основе говорног типа у Јањеву.

б) Методом анализе интерференција успостављен је тип говорне кохезије, са фонолошким еластичитетом«.

ц) Посматрање у процесу симбиозе сусрет разних изражајних типова, тј. извјесно обнављање балканистичких симбиоза »уз структуралне симплификације«, што објашњава настанак миксоглотских факта.

Све то, у цјелини, формира јединствени метод микроанализе. То је метод — каже проф. Павловић — »који разјашњава синхронично стање карактеристичних изоглоса и њихова неслагања. Осим тога, он нам објашњава како се врше миксоглотски продори, интерференције и кристалисања« (стр. 9). Микроанализа овдје, срећом, не значи минуциозну пуку дескрипцију језичких појава, већ и проучавање нијанса у својој свеукупности и међузависности — проучавање процеса, на основу којих се сагледавају проблеми дијалеката једне зоне и проблем балканистичке миксоглотије. Павловић, дакле, акценат ставља на језички динамизам,

² Види радове проф. М. Павловића у библиографији коју је у два наврата саставио др. А. Младеновић, први дио у Зборнику за фил. и лингвистику бр. IV—V, стр. 369-389, а други у Зборнику за фил. и лингвистику бр. XIV/1, стр. 236-243.

који се може открити и у супстратним, адстратним и суперстратним предјелима. То је у складу и са његовом општелингвистичком оријентацијом³. И *Говор Јањева* је оживотворење његових општетеоријских схватања. Отуда то дјело за нашу дијалектологију има и принципски значај. Осим тога, оно освјетљава већи дио појава из историјске дијалектологије, особито оних које су карактеризоване изразитим хибридизацијом. Посебно је вриједно што је Павловић успио да синтетизује сва позитивна достигнућа у нашој дијалектологији са модерним лингвистичким струјањима, дајући томе властити допринос, који је произашао из широког познавања балканске језичке проблематике и из личног лингвистичког нерва. Иако се, пак, у детаљима са њим и не бисмо сложили (нпр. у схватању појединих фонемских феномена), те иако ће неки закључци природно остати привремени, првенство због још недовољно истражене балканске симбиозе, дјело *Говор Јањева*, у цјелини, треба прихватити као видан корак напријед и у методолошком и у сазнајном погледу. И као афирмацију и потврду предане и одмјерене лингвистичке мисли.

(7. III 1974).

³ Види његову књигу *Проблеми синтаксе и језички динамизам*, Завод за издавање уџбеника СР Србије, Београд, 1972, стр. 272.